

самореалізації майбутнього вчителя (акмеологічний аспект) / Л. С. Рибалко. – Запоріжжя, ЗДМУ 2007. – С. 7.

5. Хуторской А. В. Эвристическая дидактика / А. В. Хуторской. – М. : МГУ. – 345 с.

6. Шривастава Н. Самореализация человека / Н. Шривастава // Наука и религия. – 2004. – № 11. – С. 44–46.

7. Adler A. The individual psychology of Adler: a systematic presentation of selections from his writings / A. Adler ; H. L. and R. R. Ansbacher (Eds). – New York : Basic Books, 1956. – 104 p.

8. A Comprehensive Dictionary of psychology and psychoanalytical terms: a guide to usage / [ed. by B. Horall]. – New York ; London ; Toronto, 1958. – P. 488.

9. Dictionary Psychology / [ed. by J. D. Chaplin]. – 1971. – P. 537.

10. Minsky M. L. Steps toward artificial intelligence. Proceedings of the Institute of Radio Engineers Prentice / M. L. Minsky. –New York, 1968. – P. 81.

11. Rogers C. A theory of therapy, personality and interpersonal relationship, as developed in client — centered framework / C. Rogers // Psychology : A Study of a Science, 1959. – Vol. 3.

РЕЗЮМЕ

Л. Н. Сирьк. Исследование американскими учеными концепции творческой самореализации как основы эвристического обучения в современной школе.

В статье рассматриваются современные подходы к эвристическому обучению как инновационной технологии образования и уровень его исследования в отечественной и зарубежной педагогике. Определяются идеи и концепции самореализации как основы эвристического обучения в американской педагогике.

Ключевые слова: эвристическое обучение, инновационные технологии, идеи и концепции самореализации, самоактуализация, мотивация.

SUMMARY

L. Siryk. Researches of conceptions of self-realization by american scientists as a background of the heuristic learning in modern school.

The article touches upon modern approaches of the heuristic learning as innovative technology of education and level of it researching in native and foreign pedagogy. Ideas and conceptions of self-realization are determined as backgrounds of the heuristic learning in American education.

Key words: heuristic learning, innovative technology, ideas and conceptions of self-realization, self-actualization, motivation.

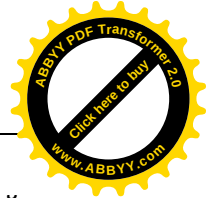
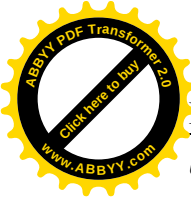
УДК 378.4:37.014.25:325.54(1–4=122:2)

В. М. Солощенко

Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка

ЗМІНА ВЕКТОРА ІМІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НІМЕЦЬКОМОВНИХ КРАЇН У КОНТЕКСТІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено особливості імміграційної політики німецькомовних країн. Охарактеризовано законодавчу базу імміграційної політики Німеччини. Досліджено зміну вектора імміграційної політики у контексті інтеграційної перебудови Європи. Окреслено етапи формування німецького законодавства стосовно мігрантів та головні

чинники, що сприяли його зміні в кінці XX – на початку XXI століть.

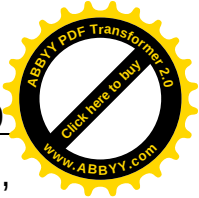
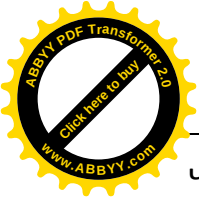
Ключові слова: імміграція, інтеграція, імміграційна політика, Європейський Союз, інтернаціоналізація, освіта.

Постановка проблеми. Глобалізація, міжнародна інтеграція, інтернаціоналізація ринків робочої сили актуалізують проблему кваліфікованої міграції у світі. Кількість багатосторонніх домовленостей про взаємовизнання дипломів, академічних ступенів, професійних кваліфікацій, що постійно зростає, розробка міжнародних стандартів якості освіти, практика міжнародного ліцензування є яскравим прикладом поширення інтернаціоналізації університетської освіти. У країнах континентальної Європи, де вища освіта є переважно безкоштовною (Німеччина, Франція, Австрія, Швейцарія, Ліхтенштейн, Люксембург), імміграційна політика держав спрямована на залучення найбільш підготовлених студентів, а в подальшому – утримання найбільш талановитих випускників на національному ринку робочої сили, що є запорукою економічного збагачення країни.

На сьогодні імміграційна політика України щодо працевлаштування іноземних громадян не відповідає європейським стандартам. Відсутність суспільного інтересу до питання легального в'їзду та працевлаштування іноземців в Україні є невиправданою. У цьому контексті досвід упровадження змін в імміграційну політику німецькомовних країн у контексті інтернаціоналізації університетської освіти є актуальним та потребує додаткового вивчення.

Аналіз актуальних досліджень засвідчив, що на національному рівні умови і порядок імміграції в Україну іноземців та осіб без громадянства визначає Закон України «Про імміграцію» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001 р., № 41, ст. 197). У Німеччині питання надання громадянства іммігрантам регулює Основний закон держави (ст. 116) (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, Art.116, Rechtsverbindlichkeit der Grundrechte).

Проблеми та пріоритети міжнародної імміграційної політики та соціальної безпеки студентства у Європі висвітлено в публікаціях вітчизняних та зарубіжних науковців (А. Бадаєва, М. Відякіна, В. Гошовська, І. Грицяк, Д. Колесов, Л. Костюк, А. Кудін, Д. Лук'яненко, В. Муравйов, Б. Парохонський, О. Пуригіна, О. Романчук, Р. Рюнт, С. Сардак, Б. Сташків, О. Сушко, О. Чалий, Б. Юськів). Становлення інституту громадянства у Європі та проблеми інтернаціоналізації університетської освіти в країнах ЄС стали предметом

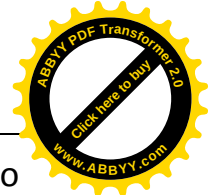
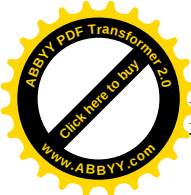

численних досліджень, зокрема таких західних науковців, як: К. Й. Баде, М. Бюмер, Г. А. Вінклера, Р. Гайслера, М. Купіжевські, Г. Менца, Дж. Местенхаузера, Р. Мюнца, Г. Нооке, Х. Фассманна, О. Хайльвагена, Р. Штумпфа, вітчизняних дослідників – В. Андрущенко, Г. Жовківської, К. Корсака, В. Кременя, О. Малиновської, А. Сбруєвої, російських теоретиків – Т. Барауліної, О. Ворожейкіної, М. Денисенко, Н. Жукової, О. Захарової, Л. Карачуриної, І. Максимичева, Л. Пісарєвої, О. Фомічевої, О. Хараєвої, О. Чудиновських та ін. Розробка і теоретичне обґрунтування теорій міжнародної трудової міграції є предметом дослідження таких зарубіжних науковців, як: P. Arnold, L. Basch, J. S. Becker, G. Bhagwati, R. E. Bilsborrow, W. R. Bohning, G. Borjas, H. R. Clarke, R. Cohen, J. Durand, L. P. Goldring, J. R. Harris, H. Jerome, J. H. Johnston, D. van de Kaa, M. M. Kritz, E. A. Lee, D. Massey, J. Mincer, M. J. Plore, A. Portes, E. M. Retras, S. Sassen, J. L. Simon, A. Simmons, L. A. Sjaastad, O. Stark, E. Taylor, M. P. Todaro, H. Zlotnik.

Мета статті – дослідити особливості імміграційної політики німецькомовних країн у контексті інтернаціоналізації університетської освіти.

Виклад основного матеріалу. У державах-членах Європейського Союзу налічується близько 25 млн іноземців (дані від 2009 р.), що становить менше ніж 5,5% від загальної чисельності населення Союзу. Більшість із них є громадянами третіх країн, що не є членами ЄС. Імміграція до різних держав Європейського Союзу відрізняється щодо кількості іммігрантів і країн їхнього походження. Склад імміграційної популяції населення в окремих державах залежить від історичних обставин (наприклад, у випадку з Великобританією і Францією потрібно брати до уваги колоніальне минуле), географічного положення (імміграція з Північної Африки до Іспанії) чи від державної політики, що діяла раніше (у Німеччині, Австрії, Швейцарії – програма працевлаштування іноземних працівників).

З дисертаційного дослідження М. Відякіної «Трансформація міграційної політики Західної Європи в умовах розширення ЄС» [1] стає зрозумілим, що під час вибору курсу імміграційної політики уряд кожної держави, враховує комплекс чинників, де домінантами є зовнішньополітичні (геополітичне положення, участь у міжнародних інтеграційних об'єднаннях, міжнародні угоди, зовнішньополітична стратегія, торговельний режим, участь у військово-політичних блоках) та внутрішні соціально-економічні пріоритети (структура економіки, модель економічного зростання, характер соціальної політики, густота та віковий склад населення, державна ідеологія).

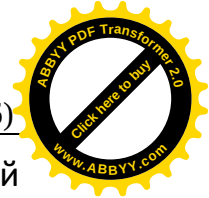
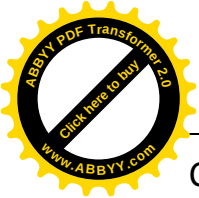

У науково-педагогічній літературі немає однастайності щодо визначення понять «міграція» та «імміграція». Більшість дослідників, а саме: М. Відякіна [1], Л. Карачуріна [4], Л. Костюк [5], розглядають поняття «міграція» як категорію загальної концепції руху робочої сили, що охоплює широкий спектр форм людської мобільності. Поняття ж «імміграція» асоціюється переважно з постійним переселенням, яке є продовженням попередніх хвиль тимчасової трудової міграції, головним чином шляхом возз'єднання та створення родин.

На думку Д. Колесова, міграційна політика визначається як комплекс заходів, що ґрунтуються на соціально-економічних та демографічних потребах країни, які держава й суспільні інститути реалізують з метою управління міграційними потоками, забезпечення належних умов для гармонійного співіснування громадян і мігрантів, сталого соціально-економічного розвитку. Український учений Д. Лук'яненко зазначає, що імміграційна політика є комплексом заходів, що спрямований на врегулювання різноманітних питань стосовно іноземців, які потрапили на територію певної країни на законній основі; вона складається з політики імміграційного контролю (зовнішня сфера пов'язана з регулюванням імміграційних потоків) та постімміграційної політики (внутрішня сфера, що передбачає управління етнічними відносинами, соціокультурну інтеграцію мігрантів, натуралізацію, надання притулку біженцям).

Уповноважений представник Федерального правління Німеччини з питань міграції, біженців та міжнародної інтеграції, професор педагогіки Марія Бюмер [8] стверджує, що, починаючи із 80-х років XX ст., питання імміграції поступово стає частиною інтеграційного диспуту серед представників європейської спільноти. Дослідниця переконана, що до найважливіших кроків на шляху до спільної імміграційної політики ЄС відносять такі договори:

- Шенгенська угода (1985 і 1990 рр.) – договір «Про відміну паспортного митного контролю між країнами ЄС», що передбачає скасування поліцейських перевірок на внутрішніх кордонах держав, які ратифікували угоду (Німеччина, Бельгія, Іспанія, Люксембург, Нідерланди, Португалія, Франція, згодом до цієї зони долучилися такі країни, як Італія, Австрія (1997 р.), Греція (2000 р.), Данія, Швеція, Фінляндія; Норвегія, Ісландія (2001 р.), на основі спеціальних угод у 2007 р. до них приєдналися: Чехія, Естонія, Угорщина, Латвія, Литва, Польща, Мальта, Словаччина,

Словенія; Швейцарія (2009 р.), Ліхтенштейн (2010 р.); на сьогодні цей договір підтримує 101 країна світу, у тому числі Україна);

- «Дублінська конвенція» чи Дублін I (1990 рр.), відповідно до якої відбувається визначення держави, відповідальної за розгляд клопотання про надання притулку в одній із держав-членів ЄС (Німеччина, Франція, Австрія, Люксембург та ін.);

- Маастрихтський договір про створення ЄС (1992 рр.), що визначив економічні, соціально-політичні, загальні зовнішні основи безпеки, правові і внутрішні права мігрантів, компетенцію внутрішніх органів стосовно мігрантів у певній країні ЄС та функції правосуддя (Німеччина, Австрія, Люксембург, Швейцарія та ін.);

- Амстердамський договір (1997 рр.) став початком розбудови єдиного простору свободи, рівності і правосуддя на території ЄС, відповідно до якого імміграція та надання притулку стали складовою частиною комунітарного права ЄС (Німеччина, Австрія, Люксембург, Швейцарія та ін.);

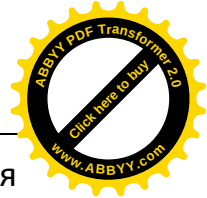
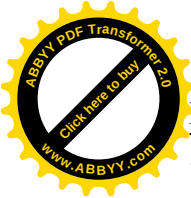
- «Дублін II» (2003 р.), що доповнює Конвенцію від 1990 р., метою якої є запобігання передачі біженців між державами (тобто проблеми «орбітального обертання біженців» /refugees in orbit/), щоб уникнути подачі заяв про надання притулку в одній країні після того, як аналогічне клопотання було відхилено в іншій країні (Німеччина, Австрія, Люксембург, Швейцарія та ін.);

- Гаазька програма зміцнення свободи, безпеки і правосуддя ЄС (2004 р.), що зосереджується на створенні єдиної процедури надання статусу біженця чи додаткового захисту, приділяє більше уваги охороні зовнішніх кордонів (Німеччина, Австрія, Люксембург, Швейцарія та ін.);

«Дорожня карта імміграції» – політичний план щодо легальної імміграції, що був затверджений Європейською комісією у грудні 2005 року (Німеччина, Австрія, Люксембург, Швейцарія та ін.) [9].

Таким чином, ми можемо стверджувати, що головними причинами, що спонукають уряди провідних країн світу сприяти утвердженню спільної імміграційної політики ЄС, є: покращання поліцейської та судової співпраці в боротьбі проти міжнародної злочинності, урегулювання питань, пов'язаних із міжнародною міграцією, та спрощення в'їзду для осіб з країн із візовим режимом.

Провідними напрямками роботи стали: формування єдиних підходів до трудової міграції, тенденція до заохочення висококваліфікованих

іммігрантів та впровадження системи «Блакитної картки» ЄС для залучення висококваліфікованих спеціалістів, де інструментами її реалізації стали спільні критерії відбору трудових іммігрантів в третіх країн, специфічні схеми залучення молодих спеціалістів, спеціальні дозволи на роботу і проживання та створення сприятливих умов для возз'єднання родин.

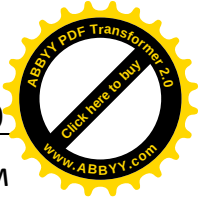
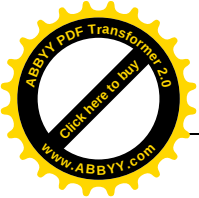
Питання щодо надання офіційного громадянства іммігрантам у німецькомовних країнах було завжди дискусійним. Керівник Інституту вивчення міграції та міжкультурних досліджень у м. Оснабрюке (Німеччина), професор, доктор Клаус Й. Баде [2] наголошує, що значення громадянства в Німеччині, Австрії, Швейцарії, Ліхтенштейні та Люксембурзі є досить вагомим, оскільки воно закріплює того, хто належить до народу, тобто встановлює національну самоідентичність. Російська дослідниця Л. Карачуріна [4] зазначає, що докорінна різниця імміграційної політики Австрії, Швейцарії, Ліхтенштейну та Люксембургу ґрунтується на поєднанні принципу крові та ґрунту, тоді як винятково німецька – на рестрикційному принципі крові.

Провідний фахівець Центрально-Європейського Форуму з досліджень у галузі народонаселення і міграції в Європі Марек Купіжевські [6] стверджує, що, починаючи з прийняття Єдиного європейського акту у 1986 р., імміграційна політика найбільш консервативних країн континентальної Європи, а саме: Німеччини, Австрії, Швейцарії і Люксембургу, що мають спільне історичне минуле, спрямована на обмеження міграції низькокваліфікованих працівників та вибіркове стимулювання імміграції висококваліфікованих фахівців із країн пострадянського простору.

Історичний аналіз реформування імміграційної політики та становлення інституту громадянства в Німеччині дав змогу окреслити основні етапи формування німецького законодавства стосовно мігрантів та головні чинники, що сприяли його зміні в кінці XX – на початку XXI століття:

– 1 етап (1975–1986 рр.) – соціальні суперечності, що були виражені національно-культурним протестом стосовно іноземців та гострою демографічною кризою цього періоду (негативний приріст населення, найбільша кількість людей старше 65 років (20,2% у 1975 р.) серед розвинених країн світу);

– 2 етап (1987–1988 рр.) – зміна політичного режиму у країнах ЦСЄ, що позначилося на стрімкому зростанні чисельності пізніх переселенців із Східної Європи та привело до перегляду політичних підходів та урегулювання німецького законодавства;

- 3 етап (1990 р.) – об'єднання Німеччини, що зробило можливим уніфікувати законодавство про надання громадянства;
- 4 етап (1982–1998 рр.) – антиміграційна політика Гельмута Коля, що пов'язана з твердим переконання лідера у тому, що Німеччина не є імміграційною країною;
- 5 етап (1998–2004 рр.) – імміграційний «переворот», що пов'язаний з приходом до влади уряду СДПН на чолі з Герхардом Шредером, та початок інтеграційної політики задля поліпшення демографічної ситуації у країні;
- 6 етап (з 2005 р.) – міжнародна першість, що відображається у докорінній перебудові системи вищої освіти, зміцненні позауніверситетської дослідницької діяльності, поширенні інтернаціоналізації університетської освіти та початком стратегічної політики держави щодо залучення кваліфікованої міграції з країн пострадянського простору [7; 12].

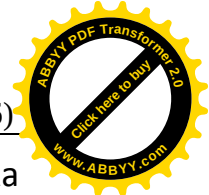
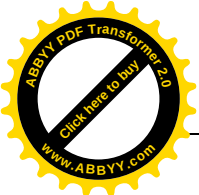
На підставі аналізу законодавчої бази Німеччини ми склали таблицю, що дозволила простежити хронологію змін імміграційної політики країни та встановити причинно-наслідковий зв'язок реформування імміграційної політики та процесу європейської інтеграції (табл. 1).

Таблиця 1

Законодавча база імміграційної політики Німеччини: хронологія змін [2; 10]

Рік	Назва закону	Зміст
1913 р.	Закон «Про громадянство в Німеччині»	Відповідно до ст. 3–16 Закону, німецьке громадянство надавалося: після народження, легітимації, усиновлення, у випадку прийому іноземців до громадянства згідно із заявою.
1949 р.	Конституція ФРН	Було розроблено ст. 116, яка регламентувала статус біженців на території Німеччини.
1950 р.	Закон «Про перетинання кордонів Західних земель Німеччини»	Відповідно до цього Закону, репатріанти з країн Радянського Союзу мали право знаходитися на території ФРН лише за наявності дозволу на перебування, що видавався на основі рішення Комісії з питань прийому репатріантів.
1953 р.	Закон «Про репатріантів»	У цьому Законі були виокремлені різні категорії біженців, установлені загальні для всіх федеральних земель правила, що констатували статус репатріанта.
1957 р.	Доповнення до Закону «Про репатріантів»	Відповідно до цих змін, репатріантим німецького походження, що до 1945 р. проживали на території Радянського Союзу та відчували національну дискримінацію, мали право претендувати на статус «переселенців».

1982 р.	Закон «Про надання політичного притулку»	Цей Закон передбачав захист прав та свобод біженців. Крім того, були внесені поправки до Закону «Про іноземців» – уведення візового режиму для іноземців, що планують перебувати у країні понад три місяці.
1988 р.	«Програма Колля» (інтеграція переселенців)	Відповідно до цієї програми було запроваджено обов'язкове національно-культурне збагачення кожної особи.
1990 р.	Закон «Про іноземців»	У цьому Законі окреслені можливості перебування у країні етнічних мігрантів, визначені так звані «безвізові країни», до складу яких належать (Австрія, Швейцарія, Ліхтенштейн, Люксембург).
1992 р.	Закон «Про надання політичного притулку»	Відповідно до цього Закону було окреслено правовий статус пізніх переселенців (етнічні німці із Східної Європи, що народилися до 1993 р.).
1994 р.	Закон «Про реєстр іноземців»	Закон передбачає внесення інформації про іноземних громадян до комп'ютерної бази даних «Центрального реєстру іноземців».
1999 р., 2000 р.	Нові Закони «Про громадянство ФРН і права іноземців»	Відповідно до цього Закону можливість отримати німецьке громадянство мають діти, які народилися на території країни, батьки яких є іноземцями, дотримуючись деяких спеціальних вимог.
2005 р.	Закон «Про імміграцію»	Перший Закон країни про управління та обмеження імміграції. Відповідно до основних положень цього Закону, імміграційні привілеї отримали висококваліфіковані мігранти з країн, що не входять до складу ЄС, особливо країни Східної Європи та Азії. Крім того, іноземні студенти, випускники німецьких вишів отримали можливість протягом року перебувати у країні, шукаючи собі місце роботи. Висококваліфіковані спеціалісти, що працюють у галузі комп'ютерних технологій, мають право отримати безтермінову візу на перебування в Німеччині.
2007 р.	Поправки до Закону «Про іноземців»	У цьому Законі було додано доповнення до критеріїв щодо набуття громадянства, що забезпечило міграцію в Німеччину лише високоосвічених осіб. Так, однією з головних передумов для отримання громадянства є володіння усною та письмовою німецькою мовою в обсягах, які відповідають рівню B1 згідно з європейським мовним сертифікатом

Як видно з табл. 1, починаючи з 1999 р., у країні відбувається низка змін імміграційної політики, що спрямована на залучення найбільш талановитої молоді з усього світу на навчання та перебування у країні.

Уповноважений Федерального правління Німеччини із захисту прав людини Гюнтер Нооке переконаний, що реформа Закону «Про громадянство», яка набула чинності у 2000 р., направлена на інтенсифікацію процесу інтернаціоналізації університетської освіти у країні, що відображається у збільшенні кількості кваліфікованих мігрантів, а саме студентів, учених, менеджерів вищої категорії. Також до нововведень належить упровадження міжнародної програми «Green card», що заснована на бальній системі оцінок мігранта, головний чином для залучення кваліфікованої робочої сили в галузі, що пов'язані з розвитком інформаційних технологій [11].

Професор соціології при університеті у м. Зіген (Німеччина), автор фундаментальної праці «Соціальна структура Німеччини» Райнер Гайслер стверджує, що завдяки новому Закону «Про імміграцію» (від січня 2005 р.) [8] уперше у країні з'явилась широка правова база, яка враховує всі аспекти міграційної політики, при цьому повністю заперечує поширення некваліфікованої міграції в державі. Так, для іммігрантів, що прибули у країну, вперше гарантованою є допомога в інтеграції. Державою спеціально створені так звані «Інтеграційні курси», що передбачають базовий та розширений курс німецької мови (600 навчальних годин), а також орієнтаційний курс (30 аудиторних годин), де кожен іммігрант отримує знання з історії, культури та правової системи країни. Цей курс закінчується іспитом, який необхідно скласти в зазначені строки. Після цього іммігранту видається сертифікат, що є доказом виконання зазначених у законодавстві вимог.

У липні 2006 р. Федеральний канцлер Німеччини Ангела Меркель запросила на першу інтеграційну зустріч на найвищому рівні представників усіх суспільних груп, яких стосується питання інтеграції та інтернаціоналізації. Результатом її став «Національний інтеграційний план», представлений у середині 2007 року. Він містить чіткі цілі, а також 400 конкретних заходів державних і недержавних активістів щодо питання інтернаціоналізації студентської молоді. До важливих завдань цього проекту відносять інтегративний курс на підтримку вивчення німецької мови. Крім того, має бути створена мережа шефів, які підтримуватимуть

здобуття шкільної, професійної та вищої освіти дітьми й молоддю з іммігрантських родин, а спілки підприємців пообіцяли надавати молодим мігрантам кращі шанси для професійної освіти [7].

Провідний історик Німеччини, професор університету ім. Гумбольдта в Берліні Гайнріх Август Вінклер зазначає, що у Законі про впровадження директив ЄС від серпня 2007 р. було додано доповнення до критеріїв щодо набуття громадянства, що забезпечило міграцію в Німеччину лише високоосвічених осіб [10; 11]. Так, однією з головних передумов для отримання громадянства є володіння усною та письмовою німецькою мовою в обсягах, які відповідають рівню B1 згідно з європейським мовним сертифікатом. На додаток до цього від пошукачів німецького громадянства вимагається складання тесту на громадянство, а з 1 вересня 2008 р. також обізнаності з особливостями правового порядку та суспільних відносин у ФРН. Однак перевірка наявності відповідних знань можлива лише у разі успішного складання тесту на громадянство. Тест включає 33 питання, вибраних із загальної кількості 300, які стосуються країни в цілому. Успішною вважається правильність 17-ти відповідей.

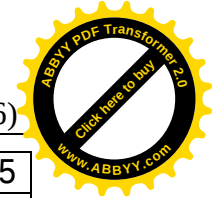
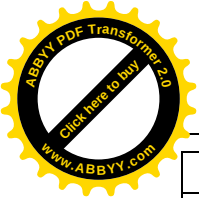
На підставі вивчення фахової літератури німецьких дослідників з проблем імміграції в Німеччину, статистичних даних Федерального відомства ФРН (Statistisches Bundesamt) щодо кількості громадян країни та іноземців, аналізу періодичних видань ми склали таблицю, в якій відображено чисельність громадян Німеччини та іноземців за період з 1951 по 2009 рр. (табл. 2).

За даними табл. 2, з 1951 по 2009 рр. чисельність іноземного населення зростає з 506 тис. осіб до 6,7 млн чоловік, збільшившись майже у 13 разів. Динамічний післявоєнний економічний розвиток, вигідне географічне положення (з 1990 р.) наблизило кордони країни до Центральної та Східної Європи, що спричинило зростання міграційних рухів з цих країн у напрямку ФРН.

Таблиця 2

Чисельність громадян Німеччини та іноземців (1951–2009 рр.) [11]

Рік	Загальна кількість населення, тис. осіб	Чисельність громадян ФРН		Чисельність іноземців	
		тис. чоловік (%)		тис. чоловік (%)	
1951	50 808,9	50 302,9	99,0	506,0	1,0
1961	56 174,8	55 488,6	98,0	686,2	1,2
1971	61 502,5	58 063,8	94,4	3438,7	5,6

1981	61 719,2	57 089,5	92,5	4629,7	7,5
1991	63 725,7	58 383,2	91,6	5342,5	8,4
2005	80274,6	74 392,3	92,7	5882,3	7,3
2007	81881,6	74 567,5	91,1	7314,1	8,9
2009	82501,0	75 801,0	91,9	6700,0	8,1

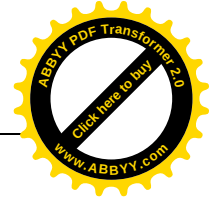
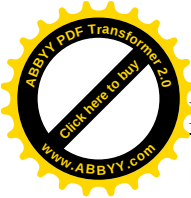
Польський дослідник Пьотр Казьмеркевич [3] (Інститут суспільних відносин (Варшава)) вважає, що засоби державного регулювання імміграції в різних країнах відрізняються. У Швейцарії, наприклад, іммігрантам заборонено протягом року змінювати місце роботи, протягом двох років – професію та місце проживання, заборонено брати участь у профспілковій діяльності. Подібні за змістом законодавства стосовно іммігрантів діють також у Бельгії, Нідерландах, Австрії, Франції. Уряди Ліхтенштейну та Люксембургу, наприклад, заохочують сімейну інтеграцію і проводять курс на обмеження загальної кількості іноземців, які перебувають у країні.

У подальших дослідженнях плануємо дослідити генезу університетської освіти в німецькомовних країнах у другій половині XX століття.

Висновки.

1. Починаючи з 1913 р., німецька політика щодо громадянства позначилась реформаційними змінами, які принесли певну лібералізацію у вирішення питання щодо громадянства. Проте поряд з позитивними тенденціями у цій сфері існують також і недоліки. Німецька політика щодо громадянства характеризується суспільно-політичною амбівалентністю. З одного боку, існує недовіра до іноземців, а з другого – робляться спроби залучити їх у суспільство. На сьогодні ознакою успішної інтеграції у країні є збільшення кількості високоосвічених мігрантів із країн пострадянського простору.

2. Інтеграційний переворот 1999 р. став початком упровадження нової міграційної політики країн ЄС, провідними напрямками якої стали: інноваційний підхід, орієнтація на змагання за інтелект, що виявляється у заохоченні імміграції висококваліфікованих працівників, студентів, а в подальшому – утримання талановитих випускників на національному ринку робочої сили, що сприяє активізації інтернаціоналізації університетської освіти. Підтвердженням цьому є реформа Закону «Про громадянство» (2000 р.), упровадження міжнародної програми «Green card», зміни до Закону «Про імміграцію» (2005 р.), розробка «Національного інтеграційного плану» (2006 р.) та Закону «Про

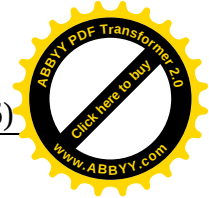
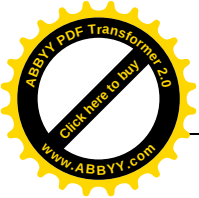

впровадження директив ЄС» від серпня 2007 р.

3. До найбільш вагомих передумов трансформації імміграційної політики німецькомовних країн світу слід віднести: гостру необхідність у зміцненні конкурентних позицій держави (Німеччина); зміни в імміграційній політиці ЄС (Німеччина, Австрія, Швейцарія, Ліхтенштейн та Люксембург); усунення внутрішніх кордонів (Німеччина, Австрія, Швейцарія, Ліхтенштейн та Люксембург); формування єдиного безвізового простору (Німеччина, Австрія, Швейцарія, Ліхтенштейн та Люксембург); обмеження міграції низькокваліфікованих працівників та вибіркоче стимулювання імміграції висококваліфікованих спеціалістів (Німеччина, Австрія, Люксембург, Ліхтенштейн, Швейцарія).

ЛІТЕРАТУРА

1. Відякіна М. М. Трансформація міграційної політики Західної Європи в умовах розширення ЄС : дис. ... канд. економічних наук : 08.00.02 / Відякіна Марія Миколаївна. – К., 2009. – 232 с.
2. Жовківська Г. А. Реформа закону про громадянство в Німеччині – крок до лібералізації політики щодо іноземців / Г. А. Жовківська // Держава і право. – 2008. – № 46. – С. 112–118.
3. Казьмеркевич П. Інституційне забезпечення міграційної політики [Електронний ресурс] / Пётр Казьмеркевич // Інститут суспільних відносин. – Варшава, 2009. – Режим доступу : <http://pinchukfand.org/storage/students/works/2007/148.doc>.
4. Карачурина Л. Б. Иммиграционная политика Германии: успешный и неуспешный опыт / Л. Б. Карачурина // Мировая экономика и международные отношения. – 2008. – № 7. – С. 50–60.
5. Костюк Л. Міграція як глобальний виклик Європейському Союзу / Л. Костюк // Україна – Європа – Світ. – 2008. – № 2. – С. 58–62.
6. Купижевски М. Миграционная политика ЕС [Електронний ресурс] / М. Купижевски // Центрально-Європейський Форум по исследованиям в области народонаселения и миграции. – Минск, 2008. – Режим доступа : <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=276>.
7. Максимычев И. Ф. Новый национальный вопрос Германии / И. Ф. Максимычев // Современная Европа. – 2009. – № 4. – С. 69–77.
8. Bömer M. Im internationalen Wettbewerb um die besten Köpfe / M. Bömer // Deutschland. – 2009. – № 2. – S. 18–21.
9. Geddes A. The Politics of Migration and Immigration in Europe / A. Geddes. – London ; Thousand Oaks ; New Delhi : SAGE Publications, 2003. – 220 p.
10. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. Textausgabe – Stand Januar 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bundestag.de>.
11. Nooke G. Allgemeine Erklärung der Menschenrechte / G. Nooke // Die Zeit. – 2008. – № 2. – S. 4–10.
12. Schröder G. Mit Mut und Entschlossenheit werden wir den Weg der Konsolidierung und Modernisierung fortsetzen [Електронний ресурс] / G. Schröder // Deutschland auf dem Weg ins 21. Jahrhundert. – Режим доступу : <http://www.bmwi.de>.

РЕЗЮМЕ

В. Н. Солощенко. Изменение вектора иммиграционной политики немецкоговорящих стран в контексте интернационализации университетского образования.

В статье отображены особенности иммиграционной политики немецкоговорящих стран. Охарактеризована законодательная база иммиграционной политики Германии. Исследовано изменение вектора иммиграционной политики в контексте интеграционной перестройки Европы. Очерчены этапы формирования немецкого законодательства, касающегося иммигрантов, и главные факторы, которые способствовали его изменению в конце XX – в начале XXI столетия.

Ключевые слова: иммиграция, интеграция, иммиграционная политика, Европейский Союз, интернационализация, образование.

SUMMARY

V. Soloschenko. The main changes of immigration policy of german-speaking countries in the context of internationalisation of universities education.

This article reviews the features of immigration policy in German-speaking countries. The legal framework of immigration policy is characterized. The main changes in the immigration policy in the context of restructuring the integration of Europe are underline. The stages of the German legislation on immigrants and the main factors that contributed to his change at the end of XX – XXI centuries are shown.

Key words: immigration, integration, immigration policy, European Union, internationalization, education.

УДК 37.014.25: 378

Ж. Ю. Чернякова

Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка

ЦІЛІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті розглядається поняття «інтернаціоналізація вищої освіти», надається його характеристика; аналізуються головні цілі та завдання інтернаціоналізації вищої освіти; визначаються їхні специфічні особливості та можливості імплементації у зміст національної вищої освіти.

Ключові слова: інтернаціоналізація вищої освіти, цілі та завдання інтернаціоналізації вищої освіти, інтеграційні процеси.

Постановка проблеми. На сучасному етапі національна освітня політика кожної країни визначається як процес інтегрування міжнародного, міжкультурного, європейського виміру в навчально-виховний процес. На реформування освітньої сфери інтенсивно впливають такі чинники як економічна глобалізація, розповсюдження інформаційно-комунікативних технологій, впровадження ринкових механізмів, які сприяють активному розвитку процесу інтернаціоналізації. Інтернаціоналізація освіти є предметом